

ผลของการสอนสุขศึกษาด้วยวิธีใช้สื่อประสม
ต่อความรู้และพฤติกรรมมารดาในการดูแลผู้ป่วย
เด็กวัยเตาะแตะที่เป็นโรคปอดอักเสบ

หอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม

โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า

The Effect of Using Multimedia Tools on Knowledge
and Maternal Behaviors in Caring for Toddlers
with Pneumonia in Pediatric Ward of
Somdech Phra Pinklao Hospital

นาวาตรีหญิง พว. จิตลรี รุ่งใหม่* พว. อาริสสา อินเสือ** พว. อิศราภรณ์ ทองสุพรรณ**
นาวาโทหญิง พว. สุพรรณ ดันประภา** นาวาเอกหญิง ดร. พว.ธนพร แยมสุตา***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองเพื่อศึกษาผลของการสอนสุขศึกษาด้วยวิธีใช้สื่อประสมต่อความรู้และพฤติกรรมมารดาในการดูแลผู้ป่วยเด็กวัยเตาะแตะที่เป็นโรคปอดอักเสบ หอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า กลุ่มตัวอย่างคือ มารดาของผู้ป่วยเด็กอายุ 1-3 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคปอดอักเสบ จำนวน 60 ราย เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองกลุ่มละ 30 ราย โดยจับคู่ให้กลุ่มทดลองมีคุณสมบัติเหมือนกับกลุ่มควบคุมในด้านอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ได้รับการประเมินความรู้ภายใน 24 ชั่วโมงแรกที่ผู้ป่วยเด็กเข้านอนโรงพยาบาล โดยใช้แบบสอบถามความรู้เรื่องโรคปอดอักเสบที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น กลุ่มทดลองได้รับการสอนสุขศึกษาโดยชมวีดิทัศน์ และฟังซีดีบันทึกเสียง กลุ่มควบคุมได้รับการสอนสุขศึกษาแบบดั้งเดิม ประเมินความรู้และสังเกตพฤติกรรมการดูแลของกลุ่มตัวอย่างก่อนการจำหน่ายบันทึกปฏิบัติการผู้ป่วยเด็กที่กลับเข้านอนโรงพยาบาลซ้ำด้วยโรคปอดอักเสบใน 28 วันหลังจำหน่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Independent t-test

* ผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางสาขาการพยาบาลเด็ก ฝ่ายการพยาบาล
โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า กรมแพทยทหารเรือ

** พยาบาลฝ่ายบริการสุขภาพ โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า กรมแพทยทหารเรือ

*** รองผู้อำนวยการ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ศูนย์วิทยการ กรมแพทยทหารเรือ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มมารดาที่ได้รับการสอนสุขศึกษาโดยใช้สื่อประสม มีระดับคะแนนความรู้สูงกว่าและมีพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กที่ถูกต้องเหมาะสมกว่า กลุ่มมารดาที่ได้รับการสอนสุขศึกษาด้วยวิธีการสอนแบบดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่มีอุบัติการณ์การกลับเข้านอนโรงพยาบาลซ้ำด้วยโรคปอดอักเสบ การสอนสุขศึกษาโดยใช้สื่อประสมจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการสอนสุขศึกษาแทนวิธีการดั้งเดิมในมารดาผู้ป่วยเด็กวัยเตาะแตะที่เป็นโรคปอดอักเสบ

คำสำคัญ : การสอนสุขศึกษา สื่อประสม ความรู้ พฤติกรรมมารดา

Abstract

This experimental research was designed to study the effect of using multimedia tools on knowledge and maternal behaviors on caring for toddlers with pneumonia in Pediatric ward of Somdech Phra Pinklao Hospital. The samples composed of 60 mothers whose child aged from 1 to 3 years old who had been diagnosed with common pneumonia selected by purposive sampling. Sampling was divided into 2 groups, each group composed of 30 mothers which were matched in pairs according to their age, social status, and educational level. The knowledge of control and experimental group were assessed using questionnaires developed by the researchers within 24 hours after admission. The experimental group was taught through multimedia, while the controlled group received the traditional health teaching. Both groups received health teachings and were tested again after teaching before they were discharged from the ward. The incidence of patients with recurrent pneumonia within 28 days after discharge was recorded. The data were analyzed by using Independent t-test

The study revealed that, mothers taught by multimedia tools had higher scores in both knowledge and caring behaviors than mothers who were given traditional health teaching with a statistical significance of $p < 0.05$. No incidence of recurrent pneumonia in mothers taught by multimedia. In conclusion, the multimedia instructions given to mothers of toddlers suffering from pneumonia is more reliable tool for health teaching than the traditional technique.

Keywords : teaching, multimedia, knowledge, maternal behaviors

ความเป็นมาและ ความสำคัญของปัญหา

โรคปอดบวมหรือปอดอักเสบ เป็นโรคติดต่อที่มีความรุนแรงเฉียบพลัน คร่าชีวิตเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบสูงที่สุด ต่อปีมีรายงานเสียชีวิต 1.1 ล้านคน ร้อยละ 99 อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา โดยในปี 2555 มีผู้ป่วยโรคปอดอักเสบ จำนวน 159,150 ราย ในช่วงที่เข้าสู่ฤดูหนาวสภาพอากาศในบางพื้นที่ เช่น ในภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ เริ่มหนาวเย็นเอื้อต่อการเจริญเติบโตของเชื้อไวรัสได้ดี จะส่งผลให้ประชาชนป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจมากขึ้น และโรคปอดอักเสบมักเป็นภาวะแทรกซ้อนตามมา¹ จากสถิติของหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม รพ.สมเด็จพระปิยะนเรนทร์ ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา พบว่าโรคปอดอักเสบเป็นโรคที่พบบ่อยในสามอันดับแรก และมีสถิติการกลับเข้ารับการรักษาซ้ำในโรงพยาบาลของผู้ป่วยเด็กที่สูงขึ้นเรื่อยๆ คือ พ.ศ. 2554 มี 4 ราย พ.ศ. 2555 มี 5 ราย พ.ศ. 2556 มี 7 ราย โดยช่วงอายุที่พบการกลับเป็นซ้ำของโรคบ่อยที่สุดคือช่วงวัยเตาะแตะ (อายุ 1-3 ปี) ซึ่งพบมากกว่าร้อยละ 5 ของผู้ป่วยทั้งหมดที่มาด้วยเรื่องโรคปอดอักเสบ²

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรมีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคและความรุนแรงของโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี โดยมารดาที่มีพฤติกรรมดูแลที่ไม่เหมาะสม มีผลทำให้ความรุนแรงของโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มีมากขึ้น³ วิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ปกครองมีพฤติกรรมดูแลบุตรที่เหมาะสมคือ การให้ความรู้ เนื่องจากความรู้เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้บุคคลเกิดการ

เรียนรู้ มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติ⁴

หอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม เริ่มให้ความรู้แก่ผู้ดูแลผู้ป่วยเด็กใน 5 กลุ่มโรคที่พบบ่อย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 โดยการสอนสุขศึกษาด้วยวิธีการแจกแผ่นพับร่วมกับการสอนรายบุคคล แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเวลา จำนวนผู้ป่วย/ภาระงานที่มีมาก และจำนวนบุคลากรที่มีไม่เพียงพอ ทำให้มีการสอนสุขศึกษาในวันที่จำหน่ายเด็กออกจากโรงพยาบาลเพียงครั้งเดียว ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รีบเร่งทั้งของพยาบาลและครอบครัวในการเตรียมผู้ป่วยกลับบ้าน ส่งผลให้ผู้ดูแลอาจมีความรู้ไม่เพียงพอและขาดความมั่นใจในการดูแลเด็กเมื่อกลับบ้านได้ อีกทั้งการสอนรายบุคคลดำเนินการโดยพยาบาลที่ได้รับมอบหมายเปลี่ยนไปในแต่ละวัน อาจมีประสบการณ์หรือมีความชำนาญไม่เท่ากันประกอบกับไม่มีแผนการสอนที่เป็นมาตรฐาน อาจทำให้ผู้ดูแลได้รับความรู้ที่ไม่ครอบคลุมเพียงพอในการดูแลบุตรที่เจ็บป่วยได้

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ พบว่า สื่อประเภทวีดิทัศน์เป็นสื่ออย่างหนึ่งที่มีผู้นิยมใช้มาก เนื่องจากมีข้อดีคือ สามารถสื่อได้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน ภาพมีการเคลื่อนไหวประกอบเสียงที่ให้ความรู้สึกใกล้เคียงของจริงมาก⁵ ช่วยประหยัดเวลา ดึงดูดความสนใจ ช่วยให้ผู้รับบริการได้รับความรู้และเนื้อหาคงที่เสมอเหมือนกัน⁶ ส่วนซีดีบันทึกเสียงก็เป็นสื่ออีกประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญอยู่มาก เนื่องจากสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับได้เป็นจำนวนมากและเหมือนกัน สามารถนำเสนอเนื้อหาได้รวดเร็ว และเปิดซ้ำได้บ่อยๆ เพื่อย้ำเนื้อหาที่ต้องการสื่อให้ผู้รับบริการ ส่วนผู้รับบริการที่อ่านหนังสือไม่ออกก็เข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้ นอกจากนี้ผู้รับบริการยังสามารถรับฟัง

ชีวิตบันทึกเสียงในขณะที่ให้การดูแลผู้ป่วยพร้อมกัน
ได้ด้วย⁷

ดังนั้นการวิจัยนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาผลของ
การสอนสุขศึกษาด้วยวิธีใช้สื่อประสมคือ วิดีทัศน์
ร่วมกับชีวิตบันทึกเสียง ในมารดาผู้ป่วยเด็กวัย
เตาะแตะที่เป็นโรคปอดอักเสบ หอผู้ป่วยกุมาร
เวชกรรม รพ.สมเด็จพระปิยะเกล้า เพื่อให้มารดา
มีระดับความรู้และพฤติกรรมในการดูแลที่ถูกต้อง
เหมาะสม อันจะส่งผลให้อุบัติการณ์การกลับเป็นซ้ำ
ของโรคปอดอักเสบในเด็กวัยเตาะแตะลดลงได้

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อเปรียบเทียบผลของการสอนสุขศึกษา
โดยใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิมกับวิธีใช้สื่อประสม
ในมารดาของผู้ป่วยเด็กวัยเตาะแตะที่เป็นโรค
ปอดอักเสบ หอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม รพ.สมเด็จพระ
ปิยะเกล้า

คำจำกัดความ ที่ใช้ในการวิจัย

**1. การสอนสุขศึกษาโดยใช้วิธีการสอน
แบบดั้งเดิม** หมายถึง การให้ความรู้แก่มารดา
ของผู้ป่วยเด็กวัยเตาะแตะที่เป็นโรคปอดอักเสบ
เป็นรายบุคคลในวันที่จำหน่ายผู้ป่วย ด้วยการใช้
แผ่นพับที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความหมาย สาเหตุ
อาการ การวินิจฉัย การรักษา การป้องกันโรค การ
จัดทำนอน การให้ออกซิเจน การพ่นยาขยาย
หลอดลม การดูดเสมหะ การล้างจมูก การปฏิบัติ
เมื่อกลับบ้าน การมาตรวจตามแพทย์นัด การรับ
ประทานยา และการสังเกตอาการผิดปกติที่ควร
พาเด็กมาพบแพทย์

**2. การสอนสุขศึกษาโดยการใช้สื่อ
ประสม** หมายถึง การให้ความรู้แก่มารดาของ
ผู้ป่วยเด็กวัยเตาะแตะที่เป็นโรคปอดอักเสบเป็น
รายบุคคล ด้วยการใช้วิธีทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ
การจัดทำนอน การให้ออกซิเจน การพ่นยาขยาย
หลอดลม การดูดเสมหะ และการล้างจมูก และชีวิต
บันทึกเสียงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความหมาย สาเหตุ
อาการ การวินิจฉัย การรักษา การป้องกันโรค
การปฏิบัติตนเมื่อกลับบ้าน การมาตรวจตามแพทย์
นัด การรับประทานยา และการสังเกตอาการ
ผิดปกติที่ควรพาเด็กมาพบแพทย์ ที่คณะผู้วิจัย
สร้างขึ้น

3. ความรู้ หมายถึง ความรู้และความเข้าใจ
ของมารดาผู้ป่วยเด็กวัยเตาะแตะที่เป็นโรค
ปอดอักเสบเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคปอด
อักเสบ ประเมินได้จากแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัย
พัฒนาขึ้น โดยพัฒนามาจากแบบสอบถามความรู้
ของผู้ดูแลผู้ป่วยเด็กโรคหอบหืดของทรศนีย
นาคราช⁸

4. พฤติกรรมในการดูแล หมายถึง การปฏิบัติ
ของมารดาผู้ป่วยเด็กวัยเตาะแตะที่เป็นโรคปอด
อักเสบเกี่ยวกับการดูแลเด็กโรคปอดอักเสบ
ประกอบด้วยการจัดทำนอน การให้ออกซิเจน การพ่น
ยาขยายหลอดลม การดูดเสมหะ การล้างจมูก
ประเมินได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมของมารดา
ในการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบที่คณะผู้วิจัย
สร้างขึ้น

วิธีการศึกษา

ประชากรคือ มารดาที่ให้การดูแลผู้ป่วยเด็กอายุ 1-3 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคปอดอักเสบ และเข้ารับบริการในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม รพ.สมเด็จพระปิ่นเกล้า ตั้งแต่เดือนมิถุนายน - ธันวาคม 2557 จำนวนทั้งสิ้น 64 ราย

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรประมาณค่าสัดส่วน ดังนี้

$$n_0 = N / [1 + Ne^2]$$

เมื่อ e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (0.05)

N = ขนาดประชากร

n_0 = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$$n_0 = 64 / [1 + 64 (0.05)^2]$$

$$= 64 / 1.16 = 55.17 \text{ ราย}$$

ดังนั้นเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 ราย แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 30 ราย และกลุ่มทดลอง 30 ราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยกลุ่มตัวอย่าง 30 รายแรก เป็นกลุ่มควบคุม เพื่อเป็นการป้องกันการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่ม (Treatment diffusion) จากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 30 รายหลังเป็นกลุ่มทดลอง โดยจับคู่ให้มีคุณสมบัติเหมือนกันในด้านอาชีพ ระดับการศึกษา และอายุ (ต่างกันไม่เกิน 5 ปี)

เกณฑ์การคัดเข้าเป็นกลุ่มตัวอย่างคือ มารดาที่ให้การดูแลผู้ป่วยเด็กอายุ 1-3 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ซึ่งได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคปอดอักเสบ รับการรักษาโดยการให้ออกซิเจน พ่นยาขยายหลอดลม จัดทำ ดูดเสมหะ และล้างจมูก เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม รพ.สมเด็จพระปิ่นเกล้า ระหว่างเดือนมิถุนายน

ถึง เดือนธันวาคม 2557 มารดาผู้สังเกตตัวดี ไม่มีปัญหาทางด้านการได้ยิน การพูด การมองเห็น การใช้ภาษาไทย และยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

เกณฑ์การคัดออก ได้แก่ มารดาที่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยเด็กที่เป็นโรคปอดอักเสบ หรือมารดาที่ไม่สามารถให้การดูแลผู้ป่วยเด็กได้ตลอดระยะเวลาการนอนโรงพยาบาล

เครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัย

1. เครื่องมือสำหรับการทดลอง ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยถือเกณฑ์ตามความเห็นพ้องกันของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่าน จากทั้งหมด 3 ท่าน แล้วนำมาแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

- ซีตีมบันทึกเสียงเรื่อง “โรคปอดอักเสบ” มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความหมาย สาเหตุ อาการ การวินิจฉัย การรักษา การป้องกันโรค การปฏิบัติตนเมื่อกลับบ้าน เช่น การมาตรวจตามแพทย์นัด การรับประทานยา และการสังเกตอาการผิดปกติที่ควรพาเด็กมาพบแพทย์

- วิดีทัศน์เรื่อง “วิธีการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบขณะอยู่โรงพยาบาล” มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดท่านอน การให้ออกซิเจน การพ่นยาขยายหลอดลม การดูดเสมหะ และการล้างจมูก

- แผ่นพับเรื่อง “การให้ข้อมูลผู้เฝ้าไข้ผู้ป่วยเด็กที่เป็นโรคปอดอักเสบ” มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความหมาย สาเหตุ อาการ การวินิจฉัย การรักษา การป้องกันโรค การจัดท่านอน การให้ออกซิเจน การพ่นยาขยายหลอดลม การดูดเสมหะ การล้างจมูก การปฏิบัติตนเมื่อกลับบ้าน การพาผู้ป่วย

เด็กมาตรวจตามแพทย์นัด การรับประทานยาเมื่อกลับบ้าน และการสังเกตอาการผิดปกติที่ควรพาเด็กมาพบแพทย์

2. เครื่องมือในการประเมินผลการทดลองประกอบด้วย

- แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของมารดา ประกอบด้วยอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส จำนวนบุตร การสนับสนุนทางสังคม และข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยประกอบด้วย เพศ อายุ และการวินิจฉัยโรค

- แบบสอบถามความรู้ของมารดาที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแบบสอบถามความรู้ของผู้ดูแลผู้ป่วยเด็กโรคหอบหืดของทรศนีย นาคราช⁸ ซึ่งมีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) เท่ากับ 0.81 และได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และถือระดับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ 2 ใน 3 ท่าน แล้วนำมาแก้ไขตามข้อเสนอแนะ มีเกณฑ์การพิจารณาระดับความรู้ดังนี้ คะแนนระหว่าง 13-15 คะแนน (80-100%) หมายถึง มีความรู้ระดับมาก คะแนนระหว่าง 10-12 คะแนน (60-79%) หมายถึง มีความรู้ระดับปานกลาง คะแนนต่ำกว่า 10 คะแนน (< 60%) หมายถึง มีความรู้ระดับน้อย

- แบบสังเกตพฤติกรรมของมารดาในการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน แล้วนำมาแก้ไขตามข้อเสนอแนะ มีเกณฑ์การพิจารณาระดับพฤติกรรม ดังนี้ คะแนนระหว่าง 24-30 คะแนน (80-100%) หมายถึง มีพฤติกรรมการดูแลถูกต้องเหมาะสมมาก คะแนนระหว่าง 18-23

คะแนน (60-79%) หมายถึง มีพฤติกรรมการดูแลถูกต้องเหมาะสมปานกลาง คะแนนต่ำกว่า 18 คะแนน (< 60%) หมายถึง มีพฤติกรรมการดูแลไม่เหมาะสม

แบบสังเกตพฤติกรรมได้รับการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยให้ผู้ช่วยวิจัย 2 คน สังเกตพฤติกรรมของมารดาที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 ราย พร้อมๆ กัน แต่แยกกันประเมิน แล้วนำผลที่ได้มาคำนวณหาเปอร์เซ็นต์ความสอดคล้อง Inter-rater reliability โดยมีค่าความเที่ยงของการสังเกต 0.70

==== การดำเนินการวิจัย =====

1. การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้ส่งโครงการวิจัยแก่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย กรมแพทย์ทหารเรือ และได้รับหนังสืออนุมัติเลขที่ RLM 029/57 เมื่อได้รับหนังสืออนุมัติแล้วจึงเริ่มดำเนินการวิจัย

2. ทำหนังสือจากฝ่ายการพยาบาล ถึง รพ.สมเด็จพระปิ่นเกล้า เพื่อขออนุญาตในการทำวิจัยและเก็บข้อมูลกับมารดาผู้ป่วยเด็กที่เข้ารับบริการที่หอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม รพ.สมเด็จพระปิ่นเกล้า

3. คัดเลือกผู้ช่วยวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลจำนวน 2 ท่าน โดยกำหนดคุณสมบัติคือ เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความรู้และประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยเด็กวัยเตาะแตะที่เป็นโรคปอดอักเสบตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป โดยผู้ช่วยวิจัยจะได้รับการสังเกตพฤติกรรมการดูแลของมารดาของผู้ป่วยเด็กวัยเตาะแตะที่เป็นโรคปอดอักเสบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้

2. สอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

3. ประเมินความรู้ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มภายใน 24 ชั่วโมง ที่ผู้ป่วยเด็กเข้ารับการรักษารักษาในโรงพยาบาล โดยใช้แบบสอบถามความรู้เรื่องโรคปอดอักเสบที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

4. สอนสุขศึกษาแก่กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ดังนี้

- กลุ่มควบคุมได้รับการสอนสุขศึกษาด้วยวิธีสอนแบบดั้งเดิม คือ มารดาจะได้รับการสอนที่บริเวณข้างเตียงโดยพยาบาลที่ได้รับมอบหมายในแต่ละวัน เกี่ยวกับเรื่องโรคปอดอักเสบ การดูแลขณะผู้ป่วยนอนรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลและเมื่อกลับบ้าน พร้อมแจกแผ่นพับเรื่อง “การให้ข้อมูลผู้เฝ้าไข้ผู้ป่วยเด็กที่เป็นโรคปอดอักเสบ” และเปิดโอกาสให้มารดาได้ซักถามข้อสงสัย รวมเวลาทั้งสิ้น 30 นาที

- กลุ่มทดลองจะได้รับการสอนสุขศึกษาด้วยวิธีใช้สื่อประสมคือ ในวันที่สองของการรักษามารดาจะชมวีดิทัศน์เรื่อง “วิธีการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบขณะอยู่โรงพยาบาล” ที่บริเวณข้างเตียงนาน 20 นาที เปิดโอกาสให้มารดาได้ซักถามข้อสงสัย และฟังซีดีบันทึกเสียงของหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรมเรื่อง “โรคปอดอักเสบและวิธีการดูแลผู้ป่วยเมื่อกลับบ้าน” วันละ 3 ครั้ง ในช่วงเวรเช้า บ่าย และดึก (เปิดในช่วงเช้า) เวิร์ดละ 1 รอบ ใช้เวลา 10 นาทีต่อรอบ

5. ประเมินความรู้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มภายหลังการสอนเสร็จสิ้นทั้ง 2 วิธี โดยใช้แบบสอบถามความรู้ชุดเดียวกันกับก่อนสอน

6. สังเกตพฤติกรรมการดูแลของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองภายหลังได้รับการสอนสุขศึกษาเสร็จสิ้นแล้ว ในช่วงเวรเช้า โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น

7. บันทึกอุบัติการณ์ผู้ป่วยเด็กในโครงการกลับเข้านอนโรงพยาบาลซ้ำด้วยโรคเดิมใน 28 วัน หลังจำหน่าย จากการเก็บข้อมูลทะเบียนประวัติหลังการจำหน่าย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป กำหนดความมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ขั้นตอนการวิเคราะห์มีลำดับดังนี้

1. ข้อมูลลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และอุบัติการณ์รับป่วยซ้ำด้วยโรคปอดอักเสบ (Re-admitted) ใน 28 วัน ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. เปรียบเทียบผลต่างของความรู้เรื่องโรคปอดอักเสบของมารดา ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง หลังได้รับการสอนสุขศึกษาโดยการทดสอบด้วยค่าทีแบบอิสระ (Independent t-test)

3. เปรียบเทียบผลต่างของพฤติกรรมในการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบของมารดา ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองภายหลังการสอนสุขศึกษา โดยการทดสอบด้วยค่าทีแบบอิสระ (Independent t-test)

ผลการศึกษาข้อมูล

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม จำแนกตามวิธีการสอนสุขศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มสอนแบบรายบุคคล n = 30	กลุ่มใช้สื่อประสม n = 30
อายุมารดา (ปี)	30.40 ± 3.18	30.07 ± 2.08
ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	4 (13.33%)	4 (13.33%)
- มัธยมศึกษา	12 (40.00%)	12 (40.00%)
- ปริญญาตรี	10 (33.33%)	10 (33.33%)
- อื่นๆ (ปวช./ปวส.)	4 (13.33%)	4 (13.33%)
อาชีพ		
- รับราชการ	4 (13.33%)	4 (13.33%)
- รัฐวิสาหกิจ	4 (13.33%)	4 (13.33%)
- กิจการส่วนตัว	4 (13.33%)	4 (13.33%)
- พนักงานบริษัท	6 (20.00%)	6 (20.00%)
- รับจ้างทั่วไป	6 (20.00%)	6 (20.00%)
- ไม่ประกอบอาชีพ	6 (20.00%)	6 (20.00%)
รายได้ครอบครัว (บาท)		
- ต่ำกว่า 10,000	2 (6.67%)	3 (10.00%)
- 10,001-30,000	14 (46.67%)	16 (53.33%)
- 30,001-50,000	13 (43.33%)	10 (33.33%)
- มากกว่า 50,000	1 (3.33%)	1 (3.33%)
สถานภาพสมรส		
- คู่	30 (100.00%)	30 (100.00%)
จำนวนบุตร (คน)		
- 1 คน	9 (30.00%)	12 (40.00%)
- 2 คน	13 (43.33%)	12 (40.00%)
- 3 คน	5 (16.67%)	4 (13.33%)
- 4 คน	3 (10.00%)	2 (6.67%)
การสนับสนุนทางสังคม		
- มีผู้ช่วยในการดูแลบุตร	10 (33.33%)	8 (26.67%)
- ไม่มีผู้ช่วยในการดูแลบุตร	20 (66.67%)	22 (73.33%)

จากตารางที่ 1 พบว่า มารดาของผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบทั้งสองกลุ่ม มีอายุเฉลี่ยใกล้เคียงกัน (30-33 ปี) มารดาทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 40 เท่ากัน) มีอาชีพใกล้เคียงกันส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท และรับจ้างทั่วไป มีรายได้ครอบคลุมส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 10,000-50,000 บาทใกล้เคียงกันทั้ง 2 กลุ่ม กล่าวคือประมาณร้อยละ 90 ทั้งหมดมีสถานภาพสมรสคู่ มีบุตร 1-2 คนเป็นส่วนใหญ่ และไม่มีผู้ช่วยในการดูแลบุตร (ร้อยละ 66.67 และ 73.33 ตามลำดับ)

ตารางที่ 2 คะแนนความรู้เรื่องโรคปอดอักเสบในมารดาทั้งสองกลุ่ม ก่อนได้รับการสอนสุขศึกษา

ตัวแปร	กลุ่มสอนแบบรายบุคคล (n = 30)				กลุ่มใช้สื่อประสม (n = 30)			
	min-max	Mean	S.D.	ระดับ	min-max	Mean	S.D.	ระดับ
ความรู้	8-14	11.20	0.23	ปานกลาง	8-14	11.33	0.26	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า มารดาทั้งสองกลุ่มก่อนได้รับการสอนสุขศึกษา มีความรู้เรื่องโรคปอดอักเสบอยู่ในระดับปานกลาง (Mean=11.20, S.D.= 0.23 และ Mean=11.33, S.D.= 0.26 ตามลำดับ)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนความรู้เรื่องโรคปอดอักเสบในมารดาทั้งสองกลุ่ม หลังได้รับการสอนสุขศึกษา

ตัวแปร	กลุ่มสอนแบบดั้งเดิม (n = 30)				กลุ่มใช้สื่อประสม (n = 30)				t	p
	min-max	Mean	S.D.	ระดับ	min-max	Mean	S.D.	ระดับ		
ความรู้	10-15	12.43	0.15	ปานกลาง	13-15	14.18	0.80	มาก	11.96	0.001*

* P < 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้หลังได้รับการสอนสุขศึกษาของมารดาทั้งสองกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการใช้สื่อประสมมีคะแนนความรู้เรื่องโรคปอดอักเสบสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบดั้งเดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กที่เป็นโรคปอดอักเสบหลังได้รับการสอน
สุขศึกษาของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม

ตัวแปร	กลุ่มสอนแบบดั้งเดิม (n = 30)				กลุ่มใช้สื่อประสม (n = 30)				t	p
	min-max	Mean	S.D.	ระดับ	min-max	Mean	S.D.	ระดับ		
พฤติกรรม การดูแล	18-26	22.20	0.34	ปานกลาง	24-30	26.80	0.32	มาก	16.66	0.002*

* P < 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กที่เป็นโรคปอดอักเสบหลังได้รับการสอนสุขศึกษาของมารดาในกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการใช้สื่อประสม มีคะแนนพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กถูกต้องเหมาะสมกว่ามารดาในกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบดั้งเดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาจำนวนอุบัติการณ์ผู้ป่วยเด็กเข้าอนโรพยาบาลซ้ำด้วยโรคปอดอักเสบใน 28 วันของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มพบว่า ไม่มีจำนวนอุบัติการณ์ผู้ป่วยเด็กเข้าอนโรพยาบาลซ้ำด้วยโรคปอดอักเสบใน 28 วัน ของมารดาในกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการใช้สื่อประสม ในขณะที่มารดาในกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบดั้งเดิมมีจำนวน 1 ราย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานี้สรุปได้ว่า กลุ่มมารดาที่ได้รับการสอนสุขศึกษาโดยใช้สื่อประสมมีระดับคะแนนความรู้สูงกว่า พฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กที่ถูกต้องเหมาะสมกว่า และไม่มีอุบัติการณ์กลับเข้าอนโรพยาบาลซ้ำด้วยโรคปอดอักเสบของผู้ป่วยเด็ก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มมารดาที่ได้รับการสอนสุขศึกษาด้วยวิธีการสอนแบบดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P < 0.05)

การวิจัยครั้งนี้มีการจับคู่กลุ่มทดลองให้มีคุณสมบัติเหมือนกันกับกลุ่มควบคุมในด้านอาชีพ อายุ และระดับการศึกษา เพื่อลดความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างก่อนทำการทดลอง ที่อาจมีผลกระทบต่อระดับคะแนนความรู้และพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กที่เป็นโรคปอดอักเสบขณะทำการทดลองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยบุพบา แก้ววิเชียร และจันทิรา ภาวิไล⁹ ที่กล่าวว่า อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวม ความแตกต่างของกิจกรรมการสอน รูปแบบการสอน และลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน จะส่งผลต่อความสามารถในการรับรู้ และความรู้ที่มารดาได้รับส่งผลให้มารดามีพฤติกรรมการดูแลส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกัน

ภายหลังการสอนสุขศึกษา กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุม เนื่องจากสื่อประสมช่วยให้ผู้รับบริการเรียนรู้เนื้อหาต่างๆ ได้จากหลายแหล่ง ช่วยประหยัดเวลาทั้งพยาบาลและผู้รับบริการ และช่วยให้ผู้รับบริการได้รับความรู้ตามความสามารถและความพร้อมของแต่ละบุคคล⁶ สอดคล้องกับ

การศึกษาของอิรามัทสุ (อ้างถึงใน วราภรณ์ กิจสวัสดิ์)¹⁰ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการทำชุดการเรียนรายบุคคลแบบใช้สื่อประสมกับนักเรียนวิทยาลัยชุมชนฟุตฮิลล์ (Foothill) ในประเทศญี่ปุ่น นักศึกษาเรียนโดยใช้ตำราเรียน วีดิทัศน์ และวิทยุกระจายเสียง ปรากฏว่าผลการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นที่น่าสนใจและการใช้ชุดการเรียนแบบใช้สื่อประสมทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อโปรแกรมการเรียนดีขึ้น นอกจากนี้การฟังเทปบันทึกเสียงซ้ำๆ วันละหลายรอบ ตั้งแต่วันที่สองของการนอนในโรงพยาบาลจนกระทั่งถึงวันที่ผู้ป่วยจำหน่าย เป็นการใช้ทฤษฎีเดียวกันกับการขายโฆษณาชวนเชื่อหรือค่ายเพลงต่างๆ ที่เปิดตามวิทยุ คือเปิดให้ฟังบ่อยๆ จนติดหู และสามารถจดจำหรือร้องเพลงตามได้นั่นเอง

ในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มจะไม่มีอาการสังเกตพฤติกรรมก่อนมารดาได้รับการสอนสุขศึกษาเนื่องจากในช่วงวันแรกที่ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาล จะเป็นช่วงที่ผู้ป่วยอาจอยู่ในภาวะเร่งด่วน/ฉุกเฉิน จำเป็นต้องได้รับการดูแลซึ่งจะทำโดยพยาบาลเท่านั้น จึงเป็นช่วงเวลาที่ไม่สามารถทำการสังเกตพฤติกรรมมารดาในการดูแลผู้ป่วยด้วยตนเองได้ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสมกว่ากลุ่มควบคุม เนื่องจากสื่อประเภทวีดิทัศน์ สามารถสื่อได้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน ภาพมีการเคลื่อนไหวประกอบเสียงที่ให้ความรู้สึกใกล้เคียงของจริง และช่วยดึงดูดความสนใจได้⁵ ซึ่งการวิจัยพบว่า มนุษย์เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทางตาถึงร้อยละ 83 ทางหู ร้อยละ 11 ทางจมูก ร้อยละ 3.5 ทางกายสัมผัสร้อยละ 1.5 และทางรสสัมผัสร้อยละ 1¹¹ สอดคล้องกับงานวิจัยของพนารักษ์ นาทีเลิศ¹² ที่ศึกษาผลของการสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์ต่อความรู้เรื่องโรค และพฤติกรรมการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย จำนวน 40 ราย พบว่าหลังการสอนกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมดูแลตนเองเพิ่มขึ้น

กลุ่มผู้ป่วยเด็กในกลุ่มควบคุมมีอุบัติการณ์การกลับเข้านอนโรงพยาบาลซ้ำด้วยโรคเดิมใน 28 วัน มีเพียงรายเดียวเท่านั้น ในขณะที่ไม่พบในกลุ่มทดลอง อาจเป็นผลมาจากการดากลุ่มควบคุมมีระดับคะแนนความรู้ต่ำกว่า และมีพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กขณะอยู่โรงพยาบาลได้ถูกต้องเหมาะสมน้อยกว่ามารดากลุ่มทดลอง ดังนั้นหากมารดาซึ่งเป็นผู้ดูแลหลักของผู้ป่วยเด็กมีความรู้ไม่เพียงพอ ก็จะส่งผลให้ผู้ป่วยเกิดการกลับเป็นซ้ำของโรคได้ง่าย นอกจากนี้ตามเกณฑ์ DRG ของผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบนั้น กระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้จำนวนวันนอนโรงพยาบาลของผู้ป่วยไม่ควรเกิน 10 วันต่อราย และค่าใช้จ่ายในการนอนโรงพยาบาลไม่ควรเกิน 10,000 บาทต่อราย¹³ ดังนั้นการที่ผู้ป่วยเด็กต้องกลับเข้านอนโรงพยาบาลซ้ำด้วยโรคเดิมจะส่งผลเสียต่อโรงพยาบาลคือ ทำให้ทางโรงพยาบาลมีค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาผู้ป่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีอัตราการครองเตียงที่นานขึ้นอีกด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การสอนสุขศึกษาแก่มารดาผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบโดยการใช้สื่อประสมทำให้มารดามีความรู้และพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กที่เป็นโรคปอดอักเสบที่ดีกว่าวิธีการสอนสุขศึกษาแบบดั้งเดิม และเมื่อมารดามีความรู้และพฤติกรรมการดูแลบุตรที่ดี จะทำให้มารดาสามารถปฏิบัติการดูแลบุตรเพื่อป้องกันการกลับเป็นซ้ำของโรคได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การสอนสุขศึกษาโดยใช้สื่อประสม ควรได้รับการเผยแพร่และนำไปใช้โดยเจ้าหน้าที่ในทีมสุขภาพ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติในวงกว้าง และส่งเสริมให้เกิดการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลอย่างเป็นกิจวัตร
2. การสร้างสื่อการสอนสุขศึกษา ควรมีการวิเคราะห์ว่าแบบทดสอบข้อใดในการศึกษาคั้งนี้ที่มารดาตอบคำถาม/ปฏิบัติผิดมากที่สุด ในสามอันดับแรก เพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติทั้งในด้านการสอน การเน้นย้ำความรู้และการปฏิบัติในส่วนที่มารดาขาดได้อย่างถูกต้อง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ขณะนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอนสุขศึกษาในมารดาผู้ป่วยเด็กวัยก่อนเรียนที่เป็นโรคปอดอักเสบในเชิงทดลองค่อนข้างน้อย อีกทั้งกลุ่มประชากรที่ใช้ยังมีขนาดเล็ก และศึกษาผลในระยะสั้น ดังนั้นควรมีการศึกษาในระยะยาวและมีกลุ่มประชากรที่มีขนาดใหญ่ขึ้น
2. ควรมีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในด้านความพึงพอใจของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งความพึงพอใจของมารดาในการได้รับการสอนสุขศึกษาทั้งสองแบบด้วย

เอกสารอ้างอิง

1. ทวี โชติพิทยสุนนท์. ปอดบวมในเด็ก (Childhood pneumonia) [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2557]. แหล่งที่มา <http://www.thaihealth.or.th>
2. หน่วยเวชสถิติ โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2557]. แหล่งที่มา <http://www.pinklao.com>
3. สมฤดี เลิศงามมงคลกุล, ไข่มุก วิเชียรเจริญ, อาภาวรรณ หนูคง. ผลของโปรแกรมการพยาบาลที่เน้นระบบสนับสนุน และให้ความรู้ต่อพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรที่ป่วยด้วยโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบหายใจ. วารสารการพยาบาล 2554;29(4):54-60.
4. ประภาเพ็ญ สุวรรณ, สวีน สุวรรณ. พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพและสุขศึกษา. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์; 2543.
5. กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: บริษัทเอดิชั่นเพรสโปรดักส์ จำกัด; 2536.
6. จริยา เหนียนเฉลย. เทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ; 2546.
7. จำรัส บุญคุ้ม. การรับรู้สื่อโรคเลปโตสไปโรซิสของผู้มารับบริการที่แผนกอายุรกรรม ดึกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสุรินทร์. [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2545.
8. ทรรศนีย์ นาคราษ. การพัฒนากระบวนการการดูแลและป้องกันอาการหอบหืดซ้ำในเด็กก่อนวัยเรียน โดยชุมชนมีส่วนร่วมของชุมชน. วารสารพยาบาลสาธารณสุข 2550;24(3):16-31.
9. บุปผา แก้ววิเชียร, จันทิรา ภาวิไล. เปรียบเทียบผลการสอนความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอดระหว่างวิธีการสอนโดยพยาบาลกับวิดีโอทัศน์. [รายงานวิจัย]. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2541.
10. วราภรณ์ กิจสวัสดิ์. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ตัวประกอบของจำนวนนับ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม. [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร; 2555.
11. เชียรศรี วิวิธสิริ. การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน : เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร; 2535.
12. พนารักษ์ นาทีเลิศ. ผลการสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์ต่อความรู้เรื่องโรคหาลัสซีเมีย และพฤติกรรมการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนโรคหาลัสซีเมีย. [วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลแม่และเด็ก]. มหาวิทยาลัยมหิดล; 2541.
13. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบหายใจในเด็ก โรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันโรคมือ เท้า ปาก ในศูนย์เด็กเล็ก และโรงเรียนอนุบาล. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2552.

13. สุวิมล ว่องวานิช, นงลักษณ์ วิรัชชัย. แนวทางการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัย การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2546.
14. ปัญญา ชมพูธวัช. การให้ความรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์เรื่องการดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลินสำหรับ ผู้ป่วยเบาหวานและครอบครัวในหน่วยคู่มือหลักบริการปฐมภูมิหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด. [วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลครอบครัว]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น ;2551
15. สุภารัตน์ คลื่นแก้ว. ผลของโปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพต่อความรู้เรื่องโรคและการใช้ยาในผู้สูงอายุ ที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง.[วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น ; 2552.
16. อุบลรัตน์ ชุ่มมะโน. ประสิทธิภาพของการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกสำหรับการให้ความรู้เพื่อ ลดความวิตกกังวลในผู้สูงอายุก่อนผ่าตัดใหญ่ โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์. [วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ; 2554.